

MANIFEST ČESKÉ MODERNY

© napsáno 1895, vyšlo v 1. čísle *Rozhledů* na rok 1896

Sražena typickými reprezentanty starých směrů v jeden šik, přinucena obhajovati své přesvědčení, volnost slova, právo bezohledné kritiky nejprudším a nejvášnivějším bojem, jaký česká literatura vůbec zaznamenává, přijala část mladé generace literární jméno, které s despektem bylo hozeno na ni: Česká Moderna.

Bylo jí vytknuto jako nedostatek běžného společenského dobrého tónu, že se nepřipojila tiše k předcházejícímu staršímu proudu, že neuznává za svaté jeho ikony, že povrhá skepticky jeho autoritami, že nemá úcty k starým fetišům: byl pranýřován její revolucionářský duch. Výtky ty jí byly učiněny právem, je hrdá na ně. Cítí, že mezi generací starší a jí je nepřeklenutelná propast. Povrhla ujetou silnicí a půjde svou cestou. Principy, které zastávali její lidé od několika let porůznu, podrží ona i nadále. Jsou tmelem, který ji spojil. Chceme v kritice to, zač jsme bojovali a co jsme si vybojovali: míti své přesvědčení, volnost slova, bezohlednost. Kritická činnost jest prací tvůrčí, uměleckou, vědeckou, samostatným literárním žánrem, rovnocenným všem ostatním. Chceme individualitu, chceme ji v kritice, v umění. Umělce chceme, ne echa cizích tónů, ne eklektiky, ne diletanty. Nevážíme si pestrobarevného látání přejatých myšlenek a forem, zrýmovaných politických programů, imitací národních písní, veršovaných folkloristických terek, šedivého fangličkářství, realistické ploché objektivnosti.

Individualita nade vše, žitím kypící a život tvořící. Dnes, kdy estetika našla útulku jen v učebnicích středních škol, kdy boje o účelnost v umění jsou směšným přežitkem, kdy všechno staré padá do rumů a počíná se svět nový, žádáme od umělce: **Buď svým a buď to ty!** Neakcentujeme nikterak českost: **Buď svý a budeš český.** Mánes, Smetana, Neruda, tito nyní čistě čeští umělci par excelanc, platili celou polovici života za cizácky se vyjadřující. Neznáme národnostních map. Chceme umění, jež není předmětem luxusu a nepodléhá měnivým vrtochům liberální módy. Naše moderní není to, co je právě v módě: především realismus, včera naturalismus, dnes symbolismus, dekadence, zítra satanismus, okultismus, ta efemérní hesla, jež nivelizují a uniformují vždy na několik měsíců v řadu literárních děl a po nich se opičí literární gigrlata.

Umělče, dej do svého díla svou krev, svůj mozek, sebe - ty, tvůj mozek, tvá krev bude žítí a dýchatí v něm a on žítí bude jimi. Chceme pravdu v umění, ne tu, jež je fotografií věcí vnějších, ale tu poctivou pravdu vnitřní, již je normou jen její nositel - individuum.

Moderna literární setkala se v čisté snaze po novém a lepším modernou politickou. Zrodili se obě z těchže dispozic.

Za truchlivých auspicií vyrostla nynější generace. Nesena sympatií k ruchu a životu, přísahala slepě na prapor strany, o které se zdálo, že je začátkem nové epochy v dějinách národa. Důvěrnost ta nesla hořké ovoce. Místo duševní potravy dávány jí fráze a zase fráze - přitom v parlamentech, v táborech a mluvčím žurnálu deklamováno o kulturní výši našeho lidu, o světě, požadavcích doby, soutěži s osvícenými národy, v politické výchově bylo užíváno mladosti její, jak slepých pěšáků na boulangistické šachovnici, společensky se hejslovanilo při pivě. Přesyceni frázemi, vyburcování pohledem na opatrné podvázání boulangistického křídla, zhnuseni hejslovanstvím a kdedomováním, procitli jsme. Podívali jsme se se skepsí na své otce. Trudný dojem. Za hlaholu trub vyrazili do světa - dnes je vidíme jako bezmocné parlamentární zastupitelstvo žurnálu, jemuž abonentní a různé jiné ohledy diktují pozici ve věcech literárních, politických a společenských. Vidíme lid, jemuž místo světla osvěty dostalo se bengálových produkcí. Lid, jenž se stal prázdnou hlasující masou, které se pro udržení dobré nálady pochlebuje zdravým politickým smýšlením a vysokou inteligencí.

Otcové naši převzali dědictví starší strany, staročechů. Těmto rádi přiznáváme, že v práci osvětové vykonali mnoho. Hřivny jejich mladočeši buď zakopali, buď z nich tyli. Jejich činnost však bude poznamenána v kulturních dějinách našich názvem roků hubených.

Procitli jsme a starali jsme se sami o sebe. Pracovali jsme řadu let, dnes vystupujeme v sevřeném šiku.

Politika? Nemůžeme pochopiti, že by to byla jakási věda, plná machiavellismu, kramářství, napalování, maskování, jednak jeviště, kde se sklízí potlesk, popularita, polibky družiček a nadšení národa.

Politika je těžká, namáhavá práce a jen práce. A práce tichá. Politika není dáti zvoliti se za poslance. V politice se nepracuje, až když je získán mandát. Politická práce se neprovádí až v parlamentě.

Jak chceme v literatuře individualismus, tak ho žádáme v politice. Politika budiž prováděna celými, vypracovanými jedinci. Míra jejich individuálnosti buď v přímém poměru k stupni jejich sebezapření: nic pro sebe sama, vše pro věc.

Chceme být v politice především lidmi v plném slova smyslu. Z toho plyne ostatní. Z toho plyne, že na otázku národnostní, na otázku galvanizovanou a živenou vládami, které ji formulovaly a apelovaly na ní při každé válce, při každé dani krve tak, jako ve středověku útočeno v podobných případech na cit náboženský, že na otázku tu nazíráme zcela jinak, kladně. Nemáme strach o svůj jazyk. Jsme národnostně tak daleko, že nám ho žádná moc na světě nevyrvě. Zachování jeho není nám účelem, ale prostředkem k vyšším cílům.

Odsuzujeme proto brutálnosti, které se pod národnostním

heslem provádějí z německé strany tak, jak bychom je odsoudili, kdyby se prováděly z naší strany. Odsuzujeme též politické strany, které jen ve prospěch vlád národnostní řevnivost živí a v ní ubíjejí nejlepší síly národa. My budeme hledat dorozumění s našimi krajany německými; ne u zelených stolů, ne diplomatické spojování se v parlamentech - ale dorozumění na poli humanity a - žaludku. Jsme připraveni, že staré strany právě touto otázkou zfanatizují masy proti nám - ten příboj vydržíme. Myšlenka, jejímž základem jest poctivost, se neudupá, neukřičí, neuhlasuje. Chceme v otázce sociální býti především lidmi. Počítáme dělnictvo k národu? I tenkrát, když prohlásí, že je internacionální? Ano. Národnost není patentem ani mladočechů ani staročechů. Strany mizí, národ zůstává. Nynější delegace mladočeská stala se reprezentací české buržoazie a části rolnictva, ona to nepokrytě prohlašuje. Návrh na všeobecné hlasovací právo byl tahem, jenž měl přivést vládu v rozpaky, nyní je pohozeným dítětem, k němuž se vlastní otec netroufá nijak hlásiti. Buržoazie celé Evropy je stejná. Emancipovaná francouzskou revolucí zapomněla záhy na trpký osud potlačovaných a svorně s feudály a svorně se sedláky - i tito prošli podobnou školou - staví se proti mozolným, prosícím rukám bílých otroků. Chceme všeobecné hlasovací právo - ne proto, že bychom věřili, že se tím změní smutný stav jejich, ale proto, že svěží silou jejich spíše se přivede nynější parlamentarismus ad absurdum, kteréžto naděje jsme se při delegaci mladočeské dávno vzdali. Ona zapomněla (zvouc se pyšně stranou lidovou) svého poslání, přizpůsobuje se ovzduší a poměrům, místo kritiky vyjednává, místo práce deklaruje. My žádáme politickou práci za tím cílem, aby blahobyt a spokojenost společenská rozšířily se do všech vrstev - žádáme ochranu všech pracujících a strádajících od útisku mocných tohoto světa. Důsledně žádáme i pro ženy přístup do kulturního a sociálního života. Všude, důsledně i v politice, prohlašujeme se proti stranám, pojímaným po vojensku a církevnicku. Strany v tom starém smyslu jsou nám právě potlačujícím a nivelizujícím prostředkem, jako vlády. Ceníme celé jedince výše než abstraktní hromadu. Strany buďtež prostředkem společenského pokroku, ne však jeho překážkou; vychovat lid znamená povznést jedince na plnou a životní výši sebevědomí a rozbít lenivost tupé, netečné přilnavosti, všechnu tu pohodlnou zbabělost, nezodpovědnost, nemyslivost, kde necení se duch, idea po své hodnotě, nýbrž počítají se jen líná těla a hlasující ruce.

J. V. Krejčí, F. X. Šalda, J. Třebický, O. Březina, J. S. Machar, V. Mrštík, A. Sova, K. Šlejhar, V. Choc, K. Körner, J. Pelcl, Fr. Soukup.

